

Oamk 2013

Study group–opas opettajille

Tiina Laajala ja Tomi Guttorm
Opiskelijan oppimisen ja
kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin
tukeminen Oamkissa –hanke

ISBN 978-951-597-090-9 (PDF)

Sisältö

1. Study group menetelmän periaatteet ja toiminnan eteneminen	2
2. Study group -menetelmän tausta	8
3.1 Yhteistoiminnallinen ja yhteisöllinen oppiminen.....	8
3.2 Ryhmädynamiikka.....	9
3. Study group –menetelmä käytännössä.....	11
4.1 Missä study group on onnistunut?	11
4.2 Kritiikkiä ja kehittämissuhteita.....	12
4. Lopuksi	14
Lähteet	15
Liite 1: Study group toiminnan kuvaus luonnonvara-alan yksikössä syksyllä 2011.....	17
Liite 2: Ryhmän kiinteyttä edistäviä harjoituksia study group-työskentelyn eri vaiheisiin.....	19

1. Study group menetelmän periaatteet ja toiminnan eteneminen

Mikä on study group?

Study group-opintopiiri (SG) on oppimisen tukemista, helpottamista ja tehostamista varten perustettu pienryhmä. SG-opintopiirejä käytetään korkeakouluissa eri puolilla maailmaa ja monissa yliopistoissa tuetaan ja kannustetaan opiskelijoita opiskelemaan opinto- ja lukupiireissä. SG ei korvaa lähiopetusta tai itsenäistä opiskelua vaan toimii oppimista tehostavana vertaistuen ryhmänä. (Kähkönen 2007; Study group guide for students.)

Tässä oppaassa esitellään study group-menetelmän keskeisiä periaatteita, taustateoriaa sekä käytännön kokemuksia Oulun seudun ammattikorkeakoulussa (Oamk). Oppaan liitteissä kuvataan eri yksiköiden toteutuksia ja esitellään lisämateriaalia. Esitys perustuu Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa ”Opiskelijan oppimisen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen Oamkissa” –hankkeessa (2011-2012) toteutettavaan SG-menetelmän tutkimus- ja kehittämistyöhön (Guttorm, Laajala & Talonen valmisteilla; Laajala 2012) sekä Oulun yliopistossa aiemmin tehtyyn kehittämistyöhön (Kähkönen 2007). Opettajan SG-oppaan rinnalla suositellaan luettavaksi Study group –opasta opiskelijoille (Laajala & Guttorm 2013), johon sisältyy tarkempi kuvaus SG-toiminnan rakenteesta.

Aloitus on tärkeä!

Study group-menetelmään sisältyy tietyt yhteisiä toimintaperiaatteita. SG-ryhmien suositeltava koko on 4-6 opiskelijaa. Liian suuren tai liian pienen ryhmän toimintakyky ryhmänä ei ole paras mahdollinen (Hammar Chiriac & Granström 2012, 350 - 351). Ryhmiin jakautuminen on ammattikorkeakouluopintojen alkuvaiheessa suositeltavaa tehdä jollain opettajan harkitsemalla tavalla kuten arpoen tai aakkosjärjestyksen mukaisesti, koska opiskelijat liittyvät itse mieluiten ryhmään sellaisten opiskelijoiden kanssa, jotka he jo tuntevat (Hammar Chiriac & Granström 2012, 351 - 352; Postholm 2008, 147). Opettaja asettaa kaikki opiskelijat tasapuolisesti samalle lähtöviivalle ryhmäytymisen suhteen päättäessään itse ryhmäjaosta. Myöhemmin voi ryhmäjaon perusteena olla aikaisempi osaaminen, kiinnostus tai opiskelijoiden vapaa valinta

ystävyyssuhteiden perusteella. Sekä tutkimusten (Gillies & Boyle 2010) että käytännön kokemusten mukaan on hyvä, että ryhmässä on edustettuina tasaisesti kumpikin sukupuoli.

Ryhmät ohjataan heti alussa antamaan ryhmälleen **nimi** sekä sopimaan oman ryhmällensä **pelisäännöt** ja **toimintatavat**. Nimen ideointi ja siitä päättäminen ovat ryhmän ensimmäinen yhteistoiminnallisesti neuvoteltava tehtävä. Ryhmän nimeämisellä pyritään myös käynnistämään ryhmän identiteetin rakentuminen. Ryhmän pelisääntöjen sopimisen tavoitteena on, että opiskelijat luovat ryhmälleen yhteiset arvot, joihin he allekirjoituksellaan sitoutuvat. Ryhmän pelisäännöiksi on hyvä valita 3-4 yhteisesti sovittavaa sitoumusta, jotka voidaan muotoilla esimerkiksi aivoriihen avulla. Toimintatapoihin sisällytetään sopimus yhteydenpitämisen tavoista, yhteystietojen vaihtaminen ja suunnitelma säännöllisistä kokoontumisista. Ryhmä ohjataan myös nimeämään itselleen vetäjä ja varavetäjä, joiden rooliin kuuluu osallistua opettajan kutsusta vetäjien kokoukseen. On suositeltavaa, että vetäjä pysyisi samana suhteellisen pitkän aikaa.

Toiminnan eteneminen

Study groupien kokoontumiset voivat tapahtua joko lähiopetukselle tai itsenäiselle työskentelylle varattuna aikana. SG-menetelmä sisältää ajatuksen, että opiskelijat kokoontuvat myös itsenäisesti oppituntien ulkopuolella, jolloin ryhmä palvelee opiskelijoiden yhteenliittymisen tarvetta ja samalla jännevöittää opintoihin kuuluvaa itsenäistä työskentelyä. Keskeinen tavoite on siten motivoida ryhmät toimimaan myös lähiopetuksen ulkopuolella oppimisen vertaistukiryhmänä. SG-tapaamisen aiheena voi olla joko opintojakson tavoitteisiin ja sisältöön liittyvät oppimistehtävät tai opiskeluun yleisemmin liittyvät kysymykset kuten tietokoneohjelmien käyttö, opiskelutaidot tai ryhmäprosessia edistävät harjoitukset. Tapaamisissa on hyvä noudattaa tiettyä rakennetta ja suunniteltua aikataulua.

Opettajan johdolla tapahtuvat vetäjien kokoontumiset ovat olennainen osa study group-toimintaa. Tämän onnistuminen edellyttää, että opettaja suunnittelee ja sisällyttää kokoontumiset opetettavaan kokonaisuuteen. SG:n vetäjä toimii assistenttiopettajan roolissa yhdyshenkilönä ryhmän ja opettajan välillä. Vetäjien kokoontumiset ovat työkalu opettajalle, jonka avulla hän saa palautetta ryhmien toiminnasta ja pystyy vetäjän välityksellä ohjaamaan niiden toimintaa. Vetäjien kokoukset on mahdollista toteuttaa myös verkon kautta esim. Adope Connect -ohjelmaa käyttäen.

Study group -periaatteet

- ✓ Ryhmien muodostaminen
 - sopiva ryhmän koko 4-6 opiskelijaa
 - ryhmään jaon periaate (aikaisempi osaaminen vs. satunnainen jako) riippuu tilanteesta ja tavoitteista
 - tasaisesti kumpaakin sukupuolta ryhmään
- ✓ Opiskelijat sopivat
 - ryhmän nimeäminen
 - ryhmän vetäjän valitseminen
 - yhteystietojen vaihtaminen
 - ryhmän toimintatavat ja yhteydenpitotavat
 - ryhmän pelisäännöt
- ✓ SG-kokoontumiset
 - lähiopetukseen ja/tai itsenäiseen työskentelyyn varattuna aikana
- ✓ Vetäjien kokoontumiset
 - muuna kuin lähiopetuksen aikana

Study group –tapaamisen rakenne

- Kuulumiset ja tapaamisen tarkoituksen kertaaminen
- Työstettävänä olleiden asioiden käsittely vuorotellen
- Keskustelu / työskentely yhdessä ja yhteenveto
- Seuraavan tapaamisen aihe ja tehtäväksiänto
- Seuraavan tapaamisen ajankohta ja paikka
- Muut askarruttavat asiat

Oppimistehtävien ja ryhmäyttämisharjoitusten suunnittelu

Study groupeille annettavien tehtävien laadintaan tulee paneutua huolellisesti. On tärkeää, että SG:lle annettavat tehtävät sekä edellyttävät että edistävät todellista yhteistoiminnallisuutta eivätkä ole vain yhteistyössä tehtäviä yksilötehtäviä. Tehtävien tulee myös edistää opiskelijoiden kykyä yhteiseen tiedon rakenteluun, asiantuntijuuden jakamiseen ja ongelmanratkaisuun.

Pienryhmän toiminnan kannalta on tärkeää, että opettaja ottaa vastuulleen ryhmäprosessin ohjaamisen ja suuntaamisen (Hammar Chiriac & Granström 2012, 359 - 361). Ensimmäinen tehtävä study group -menetelmän käyttöönotossa on opiskelijoiden ryhmäyttäminen ryhmäyttämisharjoitusten avulla. Ryhmän kiinteytymistä voidaan edistää sekä ryhmäyttämisharjoitusten että opintojakson tavoitteista nousevien ryhmäytymistä edistävien oppimistehtävien avulla. Ryhmäyttämisharjoitukset, niiden purkaminen ja sitominen ammatilliseen kasvuun voivat tapahtua myös opettajatuutorin tunneilla, jolloin SG-ryhmien työskentely opintojakson lähiopetustunneilla tapahtuu kyseisen opintojakson sisällöllisten tavoitteiden mukaisesti.

Study group –roolit ja tehtävät

✓ Opettaja

- suunnittelee yhteistyössä muiden opettajien kanssa SG-menetelmän päälinjat opetuksen toteutuksessa: millä opintojaksoilla käytössä, aikataulutus lähiopetukseen ja itsenäiseen työskentelyyn, palaute ja arviointi
- perehdyttää opiskelijat SG-menetelmän periaatteisiin
- perehdyttää opiskelijat ryhädynamiikkaan, ryhmäyttää opiskelijat sekä tukee ryhmäprosessien etenemistä
- suunnittelee yhteistoiminnallisia, ongelmalähtöisiä motivoivia oppimistehtäviä SG-ryhmille.
- kutsuu kokoon SG-ryhmien vetäjät

✓ Study groupin vetäjä

- on perillä ryhmän oppimistehtävistä ja aikatauluista
- delegoi tehtäviä ryhmän jäsenille
- toimii yhdyshenkilönä ryhmän ja opettajan välillä

✓ Study groupin jäsen

- kantaa vastuuta sekä omansa että ryhmän työskentelyn etenemisestä
- on aloitteellinen ryhmän vuorovaikutuksessa ja toiminnassa
- antaa tilaa kaikille osallistua tasapuolisesti vuorovaikutukseen ja ryhmän toimintaan
- jakaa osaamisensa ryhmässä ja haluaa hyödyntää muiden osaamista
- haluaa sitoutua omaan ryhmäänsä

2. Study group -menetelmän tausta

3.1 Yhteistoiminnallinen ja yhteisöllinen oppiminen

Study group -menetelmä on eräs tapa opiskella yhteistoiminnallisesti. Yhteistoiminnallisen oppimisen taustalla on pienryhmien toimintaa tutkiva sosiaalipsykologinen tutkimusperinne (Deutsch 1949; Johnson 1999) sekä sosiokonstruktivistisen oppimisen teorialle pohjautuva yhteisöllistä tiedonrakentelua ja jaettua asiantuntijuutta korostava tutkimus (esim. Bereiter & Scardamalia 1993; Dillenbourg 1999; Hakkarainen et al. 2005). Englanninkielisessä kirjallisuudessa käytetään yhteistoiminnallisesta oppimisesta joko *cooperative learning* tai *collaborative learning* -nimitystä, riippuen siitä kumpi tutkimusperinne painottuu. Tässä oppaassa hahmoteltavalla SG-menetelmällä on kummastakin tutkimusperinteestä nousevia piirteitä.

Ryhmien tutkimuksessa on havaittu (Deutsch 1949, 210 – 211, 229 - 231), että ryhmässä toimivien ihmisten tavoitteiden välille voidaan luoda joko negatiivinen tai positiivinen keskinäisriippuvuus. Positiivinen keskinäisriippuvuus on yhteydessä yhteistoiminnalliseen vuorovaikutussuhteeseen ja negatiivinen keskinäisriippuvuus kilpailulliseen vuorovaikutussuhteeseen. **Ryhmän sisäinen positiivinen keskinäisriippuvuus** kannustaa vastavuoroiseen auttamiseen, lisää keskinäistä luottamusta, tukea, hyväksyntää ja toisista pitämistä. **Oppimisen suunnittelussa onkin tärkeää nivoa yhteen yksilölliset ja ryhmän yhteiset oppimistavoitteet.** Tämä tarkoittaa oppimistilanteiden rakentamista sellaisiksi, että opiskelijat tarvitsevat toisiaan päästäkseen yksilöllisiin tavoitteisiinsa (Repo 2010, 9). Yhteistoiminnallisen oppimisen (*cooperative learning*) oppimistehtävissä jokainen on vastuussa oman oppimisensa lisäksi osittain myös toisten oppimisesta.

Yhteisöllinen oppiminen (*collaborative learning*) viittaa lähestymistapaan, jossa ryhmän tai yhteisön jäsenet osallistuvat **yhteiseen tiedonrakenteluun ja tiedon luomiseen.** Hajautettu kognitio on keskeinen käsite yhteisöllisessä oppimisessa. Tällä viitataan käsitykseen tiedosta: tieto ja älykkyys ovat jakaantuneet ihmisten ja ihmisten luomien välineiden välille. Esim. digitaalinen viestintä ja media laajentavat ihmisten älykkyyttä. Oppimisessa ja opetuksessa tämä tarkoittaa näkemystä jaetusta asiantuntijuudesta ja oppimisen kumppanuutta. (Hakkarainen ym. 2004, 296 –

307.) Study groupin toimintakyky perustuu ajatukselle, että **jokainen voi tuoda lisää tietoa ryhmään ja oppii toisilta.**

3.2 Ryhmädynamiikka

Ryhmän jäsenten väliset suhteet vaikuttavat study groupien toimintaan niin kuin kaikissa muissakin ryhmissä. SG-opintopiiri on suhteellisen pitkäkestoisesti yhdessä työskentelevää pienryhmä ja tämän vuoksi on kiinnitettävä huomiota myös ryhmädynaamisiin tekijöihin, jotta ryhmän toiminta ei kariutuisi esimerkiksi huonosti toimivien henkilösuhteiden vuoksi.

Ryhmädynamiikalla tarkoitetaan ryhmän toimintaan vaikuttavien sosiaalisten prosessien kulkua. Näitä ovat ryhmän jäsenten välisten suhteiden ja vuorovaikutuksen kehittyminen sekä ryhmään muodostuvien normi- ja valtasuhteiden ja roolien kehittyminen. SG-ryhmään todennäköisesti muodostuu nimetyn vetäjän roolin lisäksi erilaisia tehtävä-, valta- ja tunneroleja tai ryhmän normeihin liittyviä rooleja. Ryhmädynamiikan ilmiöt ja ryhmäprosessin kehitys ovat tekijöitä, joiden vaikutuksista on sekä opettajien että opiskelijoiden hyvä olla tietoinen etukäteen.

Ryhmän kehitys kuvattiin jo 1960-luvulla viitenä vaiheena, jotka ovat 1) muotoutuminen, 2) kuohunta, 3) yhdenmukaisuuden vaihe, 4) kypsän toiminnan vaihe ja 5) lopetusvaihe (Tuckman 1965; Tuckman & Jensen 1977). Myöhempi tutkimus (Gersick 1988) on osoittanut, että kaikki ryhmät eivät etene kaavamaisesti ja samojen vaiheiden kautta. **Study groupien vuorovaikutuksen havainnointi** eri keinoin ja esiin nousevien konfliktien ja muiden ryhmäilmiöiden tunnistaminen ja ymmärtäminen sekä niiden avoin kohtaaminen keskustelun avulla ovat keskeisiä ryhmän ohjaajan taitoja. Ryhmädynaamisiin ilmiöihin vaikuttamaan pyrkivien ryhmäyttämisharjoitusten käyttäminen on myös keskeinen ohjauksen keino.

✓ **Kuinka ohjaaja voi tukea ryhmää sen eri vaiheissa:**

- Muotoutumisvaiheessa: turvallisuuden ja hyvän ilmapiirin luominen
- Kuohuntavaiheessa: konfliktien avoin kohtaaminen ja läpikäynti
- Yhdenmukaisuusvaiheessa: ymmärryksen syventäminen, rohkaisu, johtopäätösten selkeyttämien
- Kypsan ryhmätoiminnan vaiheessa: avoimuuden ja solidaarisuuden edistäminen, ohjaaja voi olla hieman loitommalla
- Lopetusvaihe: ohjaaja tekee selväksi ryhmän loppumisen tai jatkumisen seuraavilla opintojaksoilla (edellyttää opettajien yhteissuunnittelua)

✓ **Millaisilla harjoituksilla ohjaaja voi tukea ja edistää ryhmäprosessin eri vaiheiden hyvää ratkaisua?**

- Muotoutumisvaihe: ryhmäytymis- ja tutustumisharjoitukset
- Kuohuntavaihe: harjoituksia joilla vaikutetaan klikkiytymiseen ja roolien paikoilleen jämähtämiseen sekä ryhmän tilaa/ vaihetta / tavoitteita / tehtäviä refleктоivat harjoitukset
- Yhdenmukaisuusvaihe: vaativampia harjoituksia, joihin ryhmän jäsenet joutuvat antamaan enemmän itsestään.
- Kypsan ryhmätoiminnan vaihe: tehtäväkeskeiset tavoitteet voivat olla etualalla
- Lopetusvaihe: Palaute, lopetusrituaalit ja sopimukset tulevista tapaamista

3. Study group –menetelmä käytännössä

4.1 Missä study group on onnistunut?

Study group toimintaa pilotointiin Oamkin luonnonvara-alan yksikössä syksyllä 2011. Toimintaan sisältyneiden ryhmäytymisharjoitusten tuotoksia analysoimalla saatiin tietoa opiskelijoiden käsityksistä study group menetelmästä (Laajala 2012). Tulosten perusteella voidaan todeta, että SG-toiminnalla on merkitystä kokeiluun osallistuneille opiskelijoille ennen kaikkea **sosiaalisen yhteenliittymisen tarpeisiin vastaavana vertaistuen rakenteena**. Ryhmään liittymisen tarve ja hyväksytyksi tuleminen ovat keskeisiä hyvinvointiin ja opiskelukykyyn vaikuttavia tekijöitä. Pieni ”kotiryhmä” auttaa opiskelijoita **oman identiteetin** rakentamisessa suureen korkeakouluyhteisöön integroitumisen vaiheessa. Opiskelijat toivat esiin study groupin myös merkityksellisenä **oppimisen tukijana ja helpottajana**, jossa **tietoa ja osaamista jaetaan ja saadaan** sekä ryhmän **motivoivan** merkityksen.

Yhtenä yleisenä pienryhmässä oppimisen haasteena nähdään ns. vapaamatkustuksen ongelma (Hammar Chiriac & Granström 2012, 346; Postholm 2008, 143). Opiskelijoiden epätasainen sitoutuminen ja osallistuminen ryhmän toimintaan ovat monelle opettajalle tuttu ilmiö myös käytännössä. Luonnonvara-alan yksiköstä kerätyssä aineistossa opiskelijat toivat esiin **ryhmään sitoutumisen tärkeän merkityksen** ryhmän työskentelyn onnistumisen kannalta. Palautteiden perusteella pääosa ryhmistä oli myös onnistunut tavoitteessaan tasapuolisesta osallistumisesta. (Laajala 2012.)

Pilotoinnista saatujen tulosten perusteella voi study group –tyyppistä yhteistoiminnallista menetelmää pitää suositeltavana käytäntönä opintojen alkuvaiheessa. **Alkuvaiheen positiivinen asenne yhteistoiminnallista oppimista kohtaan sekä tarve ja halu sitoutua ryhmään kannattaa huomioida ja hyödyntää**. Kun opiskelijat ovat saaneet heti opintojen aloituksessa hyvän kokemuksen ryhmässä oppimisesta, on uusia study groupeja ja muita yhteistoiminnallisen oppimisen ryhmiä helpompi muodostaa myöhemminkin, mikä toimii myös hyvänä lähtökohtana myös yhteistoiminnallisuudelle perustuville työelämäprojekteille. Opetushenkilöstön kannattaa suunnitella, miten opintojen alkaessa muodostettuja ryhmiä voidaan hyödyntää mahdollisimman optimaalisesti.

4.2 Kritiikkiä ja kehittämisehdotuksia

Oppimisprosessin yhteistoiminnallisuuden tukeminen

Positiivisten käsitysten lisäksi opiskelijat esittivät myös kritiikkiä study group -menetelmää kohtaan, jonka avulla voidaan tunnistaa menetelmän kehittämisen kohteita. Kritiikkiä kohdistettiin SG-ryhmille annettuihin oppimistehtäviin. Opintojakson sisältöön liittyvien tehtävien ei koettu olevan yhteistoiminnallisia, vaan tehtäviä tehtiin itsenäisesti yksinään. Opiskelijat olisivat kaivanneet myös projektityyppisiä tehtäviä. Tämän perusteella voidaan suositella, että SG-tehtävien suunnitteluun panostetaan erittäin huolellisesti. Myös muualla saatujen tutkimustulosten mukaan (Hammar Chiriac & Granström 2012, 353 - 355; Vuopala & Järvelä 2012, 413 - 414) on tärkeää, että **study groupeille annettavat tehtävät sekä edellyttävät että edistävät todellista yhteistoiminnallisuutta eivätkä ole vain ryhmässä tehtäviä yksilötehtäviä.**

Tehtävien tulee myös edistää opiskelijoiden kykyä yhteiseen tiedon rakenteluun, asiantuntijuuden jakamiseen ja ongelmanratkaisuun. Oppimistehtävien suunnittelussa on hyödyllistä tuntee ongelmalähtöisen oppimisen ja tutkivan oppimisen periaatteita. Ne tarjoavat perustan yhteistoiminnallisten ja erilaisiin käytännön tilanteisiin sidottavien oppimistehtävien suunnittelulle. Tutkivan oppimisen ja ongelmalähtöisen oppimisen (problem-based learning, PBL) perusideoiden mukaisesti tulee pyrkiä tehtäviin, joissa opettaja motivoi ja osallistaa opiskelijat mukaan ongelmien ja kysymysten muotoiluun. Näiden periaatteiden käytäntöön soveltaminen ei rajoitu pelkästään oppimistehtäviin vaan koskee koko oppimisen ja opettamisen prosessia. Ammattikorkeakoulussa **oppimisen tulisi alkaa tiedon ja osaamisen puutteesta jonkin ongelman edessä** ja opetuksessa tulisi irtautua perinteisestä mallista, jossa opettaja kysyy kysymykset ja mahdollisesti itse vastaakin niihin.

Ryhmäprosessin tukeminen

Opiskelijat kritisoivat myös, että ryhmäyttämistehtäviä oli liikaa ja se vei aikaa varsinaiselta oppimiselta. Esiin nostettu ryhmäyttämistehtävien liiallisuus on huomioon otettava seikka ja hyvä käytäntö voisi olla, että ryhmäyttämiseen liittyvät harjoitukset ja niiden purkaminen ja sitominen ammatilliseen kasvuun tapahtuisi pääosin opettajatuutorin tunneilla ja study groupit

työskentelisivät opintojakson lähiopetustunneilla kyseisen opintojakson sisällöllisten tavoitteiden mukaisesti. Tämä edellyttää opettajien välisen yhteistyön tehostamista opetuksen suunnittelussa.

Pilotoinnista saatujen tulosten perusteella sekä pienryhmässä oppimista koskevien tutkimustulosten mukaan (Hammar Chiriac & Granström 2012, 354) **opiskelijoille tulee tarjota koulutusta study group –menetelmästä ja avata mitä study groupilla tavoitellaan, mitä ongelmia saattaa tulla eteen ja kuinka ongelmista voidaan selvittää.** Opetuksen sisältönä tämä tarkoittaa ryhädynamiikan käsitteisiin ja siihen vaikuttaviin tekijöihin perehtymistä study groupin muodostamisen vaiheessa. Opettajan kannalta tämä tarkoittaa myös **ryhmän ohjaajan taitojen kehittämistä.** Tutkimusten mukaan **sosiaalisia taitoja täytyy harjoitella säännöllisesti,** jotta pienryhmässä opiskelu olisi menestyksellistä (Johnson & Johnson 2002, 110). Tuen tarjoaminen yhteenliittymiselle on tarkoituksenmukaista myös opiskelijoiden kokonaisvaltaisen **hyvinvoinnin näkökulmasta,** sillä tutkimusten mukaan kolmannes korkeakouluopiskelijoista kokee itsensä yksinäiseksi (Kunttu & Huttunen 2005). **Ryhmän jäsenyyden ja sosiaalisten kontaktien on todettu olevan keskeisiä hyvinvoinnin ja opiskelukyvyn osatekijöitä** (Guttorm, Miihkinen, Salmela-Aro & Nurmi valmisteilla).

Opettajien yhteistyön merkitys

Myös opettajien käsityksiä study group -menetelmästä ja niistä nousevia kehitystarpeita on tutkittu (Talonen 2012). Tulosten mukaan opettajat toivoivat apua SG-menetelmän käyttöönoton alussa oikeanlaisten tehtävien suunnitteluun. Opettajat olisivat innostuneita käyttämään yhteistoiminnallisuutta, mutta samalla he kokivat epävarmuutta menetelmän käyttöönotossa. Yhteistä aikaa tulisi heidän näkemyksensä mukaan varata ja resursoida uuden opetusmenetelmän opetteluun ja opintojaksojen suunnitteluun.

Opettajat nostivat esiin yhteistyön merkityksen study group-menetelmän suunnittelussa. **Yhteistyö on kriittinen piste SG –työskentelyn kannalta. Opettajien haasteena on yhteisen suunnittelun avulla työllistää SG-ryhmiä optimaalisesti, ei liikaa kuormittaen liian monien samanaikaisten tehtävien kautta.**

4. Lopuksi

Study group –menetelmän käyttöä on jatkettu luonnonvara-alan yksikössä lupaavien kokemusten rohkaisemina myös lukuvuonna 2012-2013. Myös Oamkin kulttuurin, liiketalouden, sekä sosiaali- ja terveystieteiden yksiköistä on opettajia osallistunut ammatillisen opettajakorkeakoulun tarjoamaan study group -koulutukseen ja ottanut opetuksessaan käyttöön SG-menetelmän. Seuranta ja tutkimus jatkuvat ja lähitulevaisuudessa voidaan arvioida SG-menetelmän vaikutuksia opintojen edistymiseen ja keskeyttämissiin. Lisää seurantatietoa kerätään myös opiskelijoiden ja opettajien kokemuksista. SG-ryhmien uusia soveltamisalueita voisivat jatkossa olla niiden systemaattinen hyödyntäminen työelämälähtöisissä projekteissa sekä verkko-opetuksessa.

Pienryhmäoppimisen onnistumiseen vaikuttaa keskeisesti opiskelijoiden sitoutuminen (Hammar Chiriac & Granström 2012, 353). Sitoutumiseen vaikuttaa ryhmän koheesio eli kuinka vetovoimaiseksi opiskelija kokee ryhmän sekä kokemus ryhmässä oppimisen mielekkyydestä, toisin sanoen edistääkö study group oppimista.

✓ **Opettajan kaksi keskeisintä tehtävää SG-ryhmien ohjaamisessa ovat:**

- oppimisen yhteistoiminnallisuuden tukeminen
- ryhmäprosessin tukeminen

Opettajan näkökulmasta kaksi keskeisintä tehtävää study group-ryhmien ohjaamisessa ovat yhteistoiminnallisuuden tukeminen sekä ryhmäprosessin tukeminen. Nämä ovat opettajan tehtävän ydintä opetuksen menetelmistä riippumatta, mutta osaamisen täydentäminen ja tuen saaminen uuden menetelmän käyttöön otossa saattaa olla tarpeellista. SG:n onnistuminen edellyttää opiskelijoiden sitoutumista ryhmään. Sitoutuminen toimintaan ja pitkäjänteisyys on keskeistä myös opettajalle, joka aloittaa SG-menetelmän kokeilun. **Halu ymmärtää aidosti SG-menetelmän hyötyjä ja innokkuus kokeilla uutta auttavat hyvään alkuun.**

Lähteet

- Bereiter, C. & Scardamalia, M. 1993. *Surpassing ourselves: An inquiry into the nature and implications of expertise*. Chicago: Open Court
- Deutsch, M. 1949. An experimental study of the effects of co-operation and competition upon group processes. *Human Relations* July 1949, 2 (3), 197 - 292.
- Dillenbourg P. 1999. What do you mean by collaborative learning? In P. Dillenbourg (Ed) *Collaborative learning: Cognitive and Computational Approaches*. (pp.1-19). Oxford: Elsevier
- Gersick, C.J.G. 1988. Time and Transition in Work Teams: Toward a New Model of Group Development. *Academy of Management Journal*, 31 (1), 9-41.
- Gillies, R.M. & Boyle, M. 2010. Teacher's reflections on cooperative learning: Issues of implementation. *Teaching and Teacher Education*, 26 (4), 933-940.
- Guttorm, T.K., Laajala, T. & Talonen, S. (valmisteilla). *Study group –opintopiiritoiminnan vaikuttavuuden arviointi*. Käsikirjoitus valmisteilla.
- Guttorm, T.K., Miihkinen, S., Salmela-Aro, K., & Nurmi, J.-E. (valmisteilla). *Opintopsykologitoiminnan vaikuttavuuden arviointi*. Käsikirjoitus valmisteilla.
- Hammar Chiriac, E. & Granström, K. 2012. Teacher's leadership and students' experiences of group work. *Teachers and Teaching: theory and practice*, 18 (3), 345-363.
- Hakkarainen, K., Lonka, K & Lipponen, L. 2004. *Tutkiva oppiminen. Järki, tunteet ja kulttuuri oppimisen sytyttäjinä*. Porvoo: WSOY.
- Johnson, D.W. & Johnson, R.T. 2002. *Yhdessä oppiminen*. Suomentanut Ari Penttilä. Teoksessa P. Sahlberg & S. Sharan 2002. *Yhteistoiminnallisen oppimisen käsikirja*. Porvoo: WSOY. 101 – 118.
- Johnson, D. W. & Johnson, R. T. 2009. An educational psychology success story: social interdependence theory and cooperative learning. *Educational Researcher* 38 (5), 365 - 379.
- Kunttu, K. & Huttunen, T. 2005. *Yliopisto-opiskelijoiden terveystutkimus 2004*. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tutkimuksia 41.
- Kähkönen, T. 2007 (toim.) *Study group – Omatoimiopas yhdessä opiskelemiseen Oulun yliopiston opiskelijoille*. Oulun yliopisto. http://www oulu.fi/oky/opiskelun_ja_oppimisen_tuki/pdf/SG-opas07.pdf

- Laajala, T. 2012. Opiskelijoiden käsityksiä yhteistoiminnallisesta study group-menetelmästä. Julkaisematon käsikirjoitus. Oamk, Ammatillinen opettajakorkeakoulu.
- Laajala, T. & Guttorm, T. 2013. Study group -opas opiskelijoille. Oamk, Ammatillinen opettajakorkeakoulu.
- Pennington, D.C. 2005. Pienryhmän sosiaalipsykologia. Suomentanut Marja Ahokas. Helsinki: Gaudeamus.
- Postholm, M. 2008. Group work as a learning situation: a qualitative study in a university classroom. *Teachers and Teaching: theory and practice*, 14 (2), 143-155.
- Repo, S. 2010. Yhteisöllisyys voimavarana yliopisto-opetuksen ja –opiskelun kehittämisessä. PhD diss., University of Helsinki. Institute of Behavioural Sciences. Educational Sciences Research Report 228.
- Study group guide for students. University of Massachusetts Lowell. Mathematical Sciences. Saatavilla osoitteessa: <http://www.uml.edu/Sciences/mathematics/students/Study-Group-Guide.aspx>
- Talonen, S. 2012. Study Group –toiminnan käynnistäminen ja kehittäminen Oulun seudun ammattikorkeakoulun luonnonvara-alan yksikössä. HAMK. Opinto-ohjaaja koulutuksen kehittämishanke.
- Tuckman, B. 1965. Developmental sequence in small groups. *Psychological bulletin*, 63, 384-389.
- Tuckman, B. & Jensen, M. 1977. Stages of small-group development revisited. *Group & Organization Studies*. December 1977, 2 (4), 419 – 427.
- Vuopala, E. & Järvelä, S. 2012. Yhteisöllistä oppimista edistävät ja vaikeuttavat tekijät – opiskelijoiden kokemuksia verkkokurssilta. *Kasvatus* 43 (4), 406 - 419.

Liite 1: Study group toiminnan kuvaus luonnonvara-alan yksikössä syksyllä 2011

Study group-menetelmän kokeilu luonnonvara-alan yksikössä aloitettiin syksyllä 2011. Menetelmä otettiin käyttöön aloittavien opiskelijoiden muutamalla ensimmäisellä opintojaksolla. Aloittavia opiskelijoita oli yhteensä 70. Kokeiluun mukaan tulevilla opettajilla oli halu yhdistää yhteistoiminnallisuutta auditoriossa suurryhmänä opetettavaan luento-opetukseen. SG-toiminta huomioitiin opetuksen suunnittelussa sopiviin paikkoihin sijoitettavana puolen päivän yhtenäisinä jaksoina. Toiminta suunniteltiin niin, että se sisälsi ryhmäytymistä ja ryhmäprosessia edistäviä harjoituksia sekä opintojakson sisältöön liittyviä oppimistehtäviä. Seuraavassa kuvataan SG-toiminnan käynnistämistä ja etenemistä erityisesti ryhmäprosessin tukemisen näkökulmasta.

Toiminnan aloitus

Toiminta alkoi siten, että opettajat jakoivat aloittavat opiskelijat noin 6-8 hengen study groupeihin. Jako tehtiin aakkosjärjestyksessä. Konsultoiva opettaja ammatillisesta opettajakorkeakoulusta alusti lyhyesti siitä mitä study group on ja mitkä ovat toiminnan tavoitteita. Aluksi tehtiin tutustumisharjoitus parihaastatteluna. Tämän jälkeen ryhmille annettiin tehtäväksi tuottaa yhteistoiminnallisen kirjoituksen menetelmällä erilaisia käsityksiä siitä mitä hyötyä study groupista on, milloin study groupin toiminta onnistuu, milloin epäonnistuu ja lisäksi kirjaamaan millainen oma henkilökohtainen panos omalle SG:lle tulee olemaan.

Ensimmäisen tehtävän tavoitteena oli toimia tiedollisena alkuvirikkeenä SG-toiminnasta. Tavoitteena oli myös samanaikaisesti käynnistää ryhmäytymisprosessi sekä sitouttaa opiskelijat yksilöllisellä "sitoutumislupauksella" oman ryhmän toimintaan ja työskentelyyn. Opiskelijoita kannustettiin vastaamaan siten, että kukin pyrki laajentamaan sitä, mitä edellä on jo ilmaistu eikä päättämään yhteen yhteisesti hyväksyttävään vastaukseen.

Noin 1-2 viikon kuluttua SG-toiminnan käynnistymisestä oli toinen puolen päivän mittainen SG-kerta. Tällöin opiskelijat saivat tehtäväksi antaa ryhmälleen nimen. Tehtävänä oli myös sopia ryhmälle allekirjoituksilla vahvistettavat pelisäännöt. Ryhmät saivat tehtäväkseen myös valita ryhmien vetäjät sekä suunnitella toimintaohjelman omalle study groupilleen, jossa sovittiin, yhteydenpidon ja tapaamisten periaatteista. SG-työskentelyyn kuului myös opintojakson sisältöön liittyvä oppimistehtävä.

Toiminnan eteneminen

Noin kuukausi opintojen aloituksesta oli kolmas lukujärjestykseen varattu SG-kerta. Tällä kertaa ryhmäytymistehtävien avulla haluttiin tukea yksilöiden identiteetin vahvistumista sen integroitumista ryhmän identiteettiin ja myös seurata ryhmädynamiikan edistymistä keskittymällä ryhmässä rakentuneisiin roolituksiin. Ryhmät saivat ensin tehtäväkseen kirjata A3-kokoiselle paperille tulostettuun kuvioon jokaisesta ryhmän jäsenestä kolme hyvää ominaisuutta ja sen jälkeen niiden kautta muotoilla ryhmän kolme yhteistä hyvää ominaisuutta.

Kolmannen kerran toisessa tehtävässä opiskelijoille esiteltiin virikkeenä ryhmän toimintaa edistävät ja estävät roolit visualisoituna ”roolipuun” muotoon. Tämän jälkeen opiskelijoita pyydettiin valitsemaan kolme roolia, joissa he ovat tähän mennessä toimineet study groupissaan ja kolme roolia, joissa he toivovat jatkossa toimivansa ja rakentamaan niistä study groupin yhteinen visuaalinen näkemys ryhmänsä rooleista nyt ja tulevaisuudessa. Tehtävän nimi on ”ryhmän roolit”. Myös kolmannella kerralla opiskelijoilla oli opintojakson sisältöön liittyvä oppimistehtävä.

Palautetta toiminnasta

Neljäs SG-työskentely oli opintojakson palautetunti. Opiskelijat olivat tehneet ja palauttaneet opintojaksonsa arviointiin liittyvät oppimistehtävät ja nyt oli vuorossa ryhmien yhteinen palaute sekä opintojaksosta että SG-toiminnasta. SG-toimintaa koskevat palautekysymykset oli muotoiltu niin, että ne peilasivat aloituskerran tehtävää, jossa opiskelijat saivat yhteisesti neuvotella SG-toiminnan hyödyistä ja onnistumisen riskeistä. Palautetehtävän kysymyksissä opiskelijoita pyydettiin jälleen yhteiskirjoitus –menetelmällä pohtimaan mikä SG-toiminnassa onnistui ja mikä siinä epäonnistui sekä missä study groupista oli hyötyä ja missä ei. Lisäksi pyydettiin arvioimaan SG:n merkitystä oman oppimisen kannalta.

Luonnonvara-alan yksikön SG-toiminnan pilotoinnin tuloksia on kuvattu tämän oppaan luvussa 4.

Liite 2: Ryhmän kiinteyttä edistäviä harjoituksia study group-työskentelyn eri vaiheisiin

1. Parihaastattelu

Tehtävän tavoitteena on tutustuttaa study groupin jäsenet toisiinsa ja käynnistää ryhmäytyminen.

Opiskelijoita ohjataan valitsemaan itselleen oman SG:n sisältä pari, jonka kanssa he eivät vielä ole ehtineet tutustua. Kukin pari haastattelee toinen toistaan 5 minuuttia. Ohjeena on kysyä parilta sellaisia kysymyksiä, joista on kiinnostunut opintojen alussa tai kyseisessä tilanteessa. Kysymykset voidaan myös antaa valmiiksi, esim. mistä olet kotoisin, mikä sai sinut tulemaan tähän koulutusohjelmaan, jne. Kun haastattelut on tehty, kukin pari esittelee muulle ryhmälle haastattelemansa henkilön. Tehtävä voidaan purkaa ohjeistamalla ryhmää keskustelemaan esim. yhteisiä tekijöitä tai eroja jäsenten taustasta ja esittämään yhteenvedon muille ryhmille.

2. SG-aloitustehtävä ”yhteistoiminnallisen kirjoittamisen” menetelmällä

Tehtävää edeltää alkuvirikkeenä toimiva opettajan alustus jossa opiskelijat saavat perustietoa study group –menetelmän tavoitteista ja periaatteista.

Tehtävän tavoitteena on motivoida opiskelijoita yhteiseen tiedonrakenteluun omia ideoita ja käsityksiä jakamalla.

Jokainen ryhmä työpöydälleen saa paperilla alla olevat lauseen alut (yksi lause yhtä paperia kohti). Opiskelijoita pyydetään kirjoittamaan jatkoa aloitettuihin lauseisiin siten, että paperit kiertävät ryhmässä koko ajan (noin 15-20 min). Ensimmäinen opiskelija kirjoittaa 1. paperiin lauseen ja ojentaa paperin seuraavalle opiskelijalle jne. Opiskelijoita ohjataan tuottamaan koko ajan uusia ideoita ja näkökulmia lauseiden jatkoksi siten että jokaiselle paperille syntyy yhtenäinen tarina, ei vain lista ranskalaisia viivoja.

1. Study group on hyödyllinen, koska....
2. Study group onnistuu jos...

3. Study group epäonnistuu jos...
4. Osuuteni study groupissa tulee olemaan...

Tehtävä puretaan esimerkiksi niin, että kukin ryhmä lukee yhden tarinan ja toiset ryhmät täydentävät. Jos ryhmiä on esim. 12, niin ryhmät 1-3 lukevat ääneen 1 kohdan, ryhmät 4-6 lukevat 2. kohdan jne. Kirjoitelmien ääneen lukemisella on tärkeä sitouttava merkitys. Tuotokset laitetaan esille tai säilytetään ryhmän omassa mapissa tms.

3. Ryhmän nimi ja toimintatavat

Tehtävän tavoitteena on sitouttaa ryhmän toimintaan ja noudattamaan yhteisesti sovittuja sääntöjä sekä vahvistaa ryhmän identiteettiä.

Ryhmä ohjeistetaan antamaan itselleen nimi ja valitsemaan keskuudestaan study groupin vetäjä sekä varavetäjä. Opiskelijoita ohjataan myös jakamaan keskenään yhteystiedot sekä sopimaan tavoista pitää yhteyttä (puhelin, sähköposti, sosiaalinen media jne.) ja kutsua ryhmä koolle, ilmoittaa mahdollisista esteistä osallistua tapaamiseen. Nämä kirjataan study groupin ”sopimukseen” (esim A4 paperille).

4. Ryhmän pelisäännöt

Tehtävän tavoitteena on sitouttaa ryhmän toimintaan ja noudattamaan yhteisesti sovittuja sääntöjä.

Kukin ryhmän jäsen kirjaa aluksi lapuille 3-5 tärkeintä sääntöä tai toimintaperiaatetta, joita noudattamalla study group onnistuu tavoitteissaan. Tämän jälkeen ehdotukset ryhmitellään yhdessä, samaa tarkoittavat asetetaan vierekkäin. Lopuksi valitaan ja muotoillaan ryhmälle yhteisesti 3-4 pelisääntöä, jotka kirjataan SG-sopimukseen.

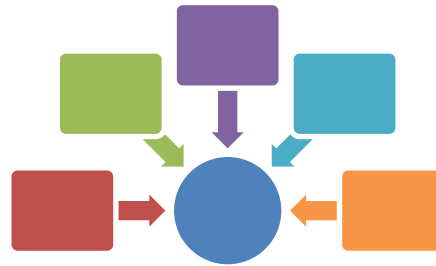
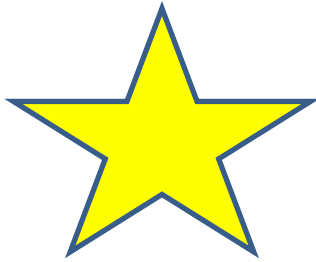
Esimerkkejä SG-ryhmien sopimista pelisäännöistä:

- *Kaikki ryhmän jäsenet pidetään ajan tasalla, ketään ei jätetä tehtävien ulkopuolelle*
- *Ryhmän jäsenet panostavat ryhmän työskentelyyn tasapuolisesti ja ovat toimintaan sitoutuneita.*
- *Kaikki ryhmän jäsenet ovat tasa-arvoisia.*
- *Study group –kaveria ei jätetä!*

5. Ryhmän vahvuudet

Tehtävän tavoitteena on vahvistaa sekä yksilöllistä että ryhmän yhteistä identiteettiä ja yhteenkuulumisen tunnetta.

Ryhmät saavat A3 kokoisen paperin, jossa on esimerkiksi tähden muotoinen kuvio tai jokin ympyrän muotoinen kaavio.

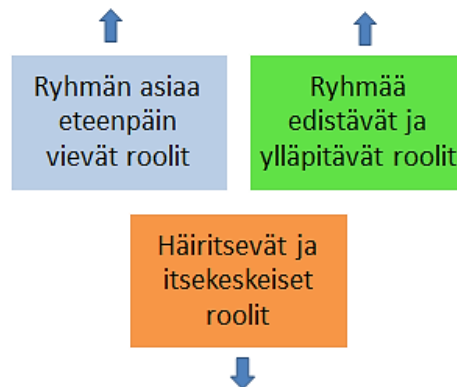
Opiskelijoita pyydetään aluksi miettimään yhteisesti keskustellen vuorotellen jokaisesta ryhmän jäsenestä kolme myönteistä ominaisuutta tai vahvuutta. Kunkin jäsenen myönteiset ominaisuudet kirjataan yhdelle tähden sakaralle tai kehän objektille. Tämän jälkeen ryhmä ohjataan muotoilemaan yksilöiden ominaisuuksien pohjalta ryhmä kolme yhteistä hyvää ominaisuutta / vahvuutta. Nämä kirjataan kuvion keskelle.

Tehtävä puretaan siten, että kukin ryhmä esittelee toisille ryhmille oman ryhmänsä vahvuudet.

6. Ryhmän roolit

Tehtävän tarkoituksena on tukea ryhmäytymisprosessia ja ryhmän kiinteytymistä. Harjoitus tarjoaa ryhmän jäsenille mahdollisuuden ottaa puheeksi ryhmässä muotoutuneet roolit ja tarkastella niitä kriittisesti yhteisessä keskustelussa sekä suunnata uudelleen yksilöllisiä roolejaan (esim. hiljaisesta puheliaksi).

Opiskelijat motivoidaan ryhmän roolien käsittelyyn esittämällä alla oleva kaavio ja avaamalla millaisia rooleja mihinkin laatikkoon kuuluu. Tämän jälkeen ryhmät saavat tulosteen rooleista työpöydälleen, jossa on myös ohjeet ryhmäkeskustelulle.

RYHMÄN ASIAA ETEENPÄIN VIEVIÄ ROOLEJA

Aloitteentekijä: Osallistuu oppitunnilla asian käsittelyyn keskustelemalla, sanoo omia mielipiteitään ääneen ja saattaa sanoa ääneen myös niitä asioita, joita arvelee muidenkin ajattelevan. Hän tekee myös ehdotuksia, miten voitaisiin toimia.

Osaaja: Tuntee ja tietää paljon käsiteltävästä asiasta ja tuo oman osaamisensa ryhmän yhteiseen käyttöön. Osaaminen voi olla aikaisemman koulutuksen, työn tai harrastuksen yhteydessä opittua.

Kyseenalaistaja: Herättää pohtimaan asioita eri näkökulmista ja uskaltaa tuoda julki toisenlaisia, myönteisesti eteenpäin vieviä ja muista eriäviä mielipiteitä. Hän ottaa kuitenkin toiset huomioon eikä mitätöi näitä.

Innostaja: Innostuu asiasta ja saa muutkin innostumaan.

RYHMÄÄ KEHITTÄVIÄ JA YLLÄPITÄVIÄ ROOLEJA

Rohkaisija: Kannustaa kaikkia mukaan toimintaan ja sanomaan oman mielipiteensä. auttaa hiljaisia ja varovaisia tulemaan esille.

Tunteiden ilmaisija: Osaa ja uskaltaa kertoa omia tunteitaan ja aistii herkästi toisten tunteita ja tunnelmaa ja tuo sen esille.

Sovittelija: Toimii ristiriitojen ratkaisijana ja auttaa muita löytämään yhteisen tavan toimia.

Jännityksen laukaisija: Tuo myönteistä huumoria ja iloa erilaisiin tilanteisiin, muut huomioimalla auttaa ryhmää toimimaan yhdessä.

HÄIRITSEVIÄ JA ITSEKESKEISIÄ ROOLEJA

Hyökkääjä: Tuo eriävän mielipiteensä hyökkäävästi esille.

Jarruttaja: Huomaa kaikessa negatiivisia asioita tai piirteitä ja kyseenalaistaa kaiken kielteisellä tavalla.

Huomion tavoittelija: Hakee itselleen huomiota olemalla jatkuvasti äänessä.

Kilpailija: Haluaa olla kaikessa paras ja sanoa aina oman mielipiteensä.

Vetäytyjä: Jättäytyy ryhmän ulkopuolelle tai häntä ei oteta mukaan. Ei osallistu yhteiseen tekemiseen eikä ryhmän toimintaan.

Yläpuolelle asettuja: Ylimielinen henkilö, joka uskoo olevansa parempi kuin muut.

Ryhmäkeskustelu ja oman ryhmän roolit

Keskustelkaa ryhmänne rooleista esimerkiksi seuraavien kysymysten avulla:

Mitä rooleja sinulla on ollut study groupissa?

Mitä rooleja sinulla on ollut joissain muissa ryhmissä?

Mitä rooleja haluaisit itselläsi olevan itselläsi study groupissa?

Mitä rooleja haluaisit itselläsi olevan joissain muissa ryhmissä?

Mitä rooleja olet havainnut toisilla study groupissa?

Mitä rooleja olet havainnut toisilla muissa ryhmissä?

Listatkaa keskustelun päätteeksi yksilötyöskentelynä kolme roolia, jossa olette olleet study groupissa ja kolme roolia, joissa haluaisitte tulevaisuudessa olla. Visualisoikaa ”ryhmän roolit nyt ja tulevaisuuden roolit” itse ideoidun kaavion tai kuvan avulla. Tehtävä puretaan esittelemällä kunkin ryhmän kuvio muille ryhmille.

7. Palautetehtävä yhteistoiminnallisena kirjoittamisena

Palautetehtävä tehdään samanlaisella ohjeistuksella kuin alussa kuvattu aloitustehtävä. Tehtävän purkamiseen ja yhteiseen keskusteluun on hyvä varata riittävästi aikaa. Palautteen voi purkaa siten että ensin kaikki ryhmät lukevat palautteensa 1. kohdasta, jonka jälkeen siirrytään eteenpäin jne. tai niin, että jokainen ryhmä esittää oman palautteensa kokonaisuudessaan. Lopuksi käydään yhteistä keskustelua.

1. Study group toiminta oli hyödyllistä koska...
2. Study group toiminta ei ollut hyödyllistä, koska...
3. Mikä study groupissa onnistui ja miksi?
4. Mikä study group toiminnassa epäonnistui ja miksi?
5. Oma panokseni study groupilleni oli...
6. Miten study group toiminta vaikutti oppimiseeni?